

การพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากผักตบชวา เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน ตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

อ.เสาวพร สุขเกิด (หัวหน้าโครงการ)

คณะวิทยาการจัดการ

อ.ดร.สุริษา เขมัญญา

สาขาวิชาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ

ผศ.ไชยพล กลิ่นจันทร์

สาขาวิชาเทคโนโลยีมีัลติมีเดีย คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ

อ.ปัญญาชลี เต่าทอง

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ผศ.ดร.พรพจน์ จุลสวัสดิ์

สาขาวิชาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ

ความเป็นมา

ประเทศไทยมีต้นทุนทางวัฒนธรรม เอกลักษณ์ภูมิปัญญาที่สามารถนำมาผสมผสานและสร้างมูลค่าขึ้นได้ จุดเริ่มต้นแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และบริการบนรากฐานของศิลปะและภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไทย รากฐานของสังคมหรือที่เรียกว่า วัฒนธรรมนั้น ที่จริงแล้วคือวิถีชีวิตของชุมชนภูมิปัญญาไทย เป็นบริบท ที่สำคัญบริบทหนึ่งในด้านของวัฒนธรรมเพราะประเด็นของภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและเขว้านปัญญาในการแก้ปัญหาชีวิตของสมาชิกในชุมชนหรือสังคมหนึ่ง ๆ บริบทของภูมิปัญญา ชาวบ้านจึงเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจการพัฒนาให้เข้ากับสภาพปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลง เป็นหนทางที่ จะเสริมสร้างและนำไปสู่การอนุรักษ์ทางศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นประเด็นที่มีการรณรงค์เรียกร้องให้สังคมเกิดความตระหนัก) ในแนวทางการพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยใช้หลัก “เข้าใจ เข้าถึง และ พัฒนา” สามารถนำไปใช้กับทุกชุมชนและสามารถปฏิบัติได้จริงหากชุมชนชั้น มีความตั้งใจจริงตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ความรู้และภูมิปัญญาเกิดขึ้นจากการลองผิดลองถูก การสังเกตข้อดี และข้อด้อยของวัตถุดิบทางธรรมชาติ นั้น ๆ เช่น ความยืดหยุ่น ความแข็งแรง ความคงทน ความอ่อนตัว ความสวยงามของวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ งานจักสาน ถือว่าเป็นศิลปะมีอยู่ทุกภาคของไทย

จากการศึกษาปัญหาที่เกิดจากการทำเครื่องจักสานผักตบชวาในปัจจุบัน คือ ปัญหาด้านคุณภาพและกระบวนการผลิต ปัญหาด้านความงามและวัฒนธรรมของแต่ละชาติ การพัฒนาเครื่องจักสาน จากผักตบชวาที่เห็นได้ชัดในปัจจุบัน คือ การพัฒนารูปทรง ให้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและคตินิยม ในด้านความงามของเครื่องจักสานจากผักตบชวาปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าด้อยคุณค่ากว่าเครื่องจักสาน ในอดีตขาดความประณีต ในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางสังคมในปัจจุบัน การพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่โดยการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ให้พัฒนาไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง แต่ยังคงรูปลักษณะความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จำเป็นต้องค้นหาวิธีการ กำหนดรูปทรง ศึกษาเกี่ยวกับงาน เครื่องจักสานทางด้านกระบวนการ ซึ่งในกระบวนการสานเครื่องจักสาน การขึ้นรูปทรงของผลิตภัณฑ์ เครื่องจักสานนั้น ต้องอาศัยแม่แบบของรูปทรง หรือหุ่นแบบในการขึ้นรูป

องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไก่ดำ มีเนื้อที่ประมาณ 24.07 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 15,045 ไร่ พื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่การเกษตร มีแม่น้ำลพบุรีไหลผ่านกลางตำบล เป็นถนนติดต่อ ระหว่างหมู่บ้าน ซึ่งในแม่น้ำพบปัญหาวัชพืช โดยเฉพาะผักตบชวา ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการเข้าร่วม กิจกรรมกำจัดผักตบชวาพร้อมทั้งปรับภูมิทัศน์บริเวณริมฝั่งแม่น้ำลพบุรี จัดนิทรรศการเกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำ คู คลอง ระบบการเตือนภัย ร่วมกับหน่วยงานในจังหวัด วิธีการกำจัดส่วนใหญ่คือนำต้นผักตบชวาขึ้น จากน้ำและกองเผา หรือใส่รถขยะนำไปทิ้งที่กองขยะที่เป็นพื้นที่ส่วนกลางของจังหวัด ส่งผลต่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไก่ดำได้มีนโยบายการ จัดการขยะภายในชุมชน มีการนำผู้นำชุมชน ประชาชนเข้ารับการการศึกษาดูในที่เขตจังหวัดภาคใต้ เมื่อปี 2564 เกี่ยวกับการจัดการขยะและการแปรรูปกระจูด หรือพันธุ์ไม้ประเภทกก เป็นกระดาษ และผลิตภัณฑ์อื่นๆ อีกมากมาย ส่งผลให้เกิดอาชีพและรายได้เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอีกทางหนึ่ง ภายหลังการเข้ารับการศึกษาดูงาน ได้นำสิ่งที่ได้จากการศึกษาดูงานมาถอดบทเรียน ร่วมกับหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงกลุ่มวิสาหกิจ กลุ่มเกษตรกร ต่างๆ ในชุมชน เพื่อ

เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่อง การจัดการขยะ โดยมีกลุ่มประชาชนในชุมชนตำบลโพธิ์เก้าต้น ในหมู่ที่ 9 ที่มีการทำผลิตภัณฑ์ จักสานจากไม้ไผ่ เส้นพลาสติก และเชือกมัดฟาง ซึ่งมองเห็นถึงความเป็นไปได้ในการนำผักตบชวาในพื้นที่ มาทำการจักสานแทนวัตถุดิบเดิมที่มีราคาต้นทุนสูงและยังเป็นการช่วยลดปัญหาการจัดการขยะในแม่น้ำของชุมชน

คณะผู้ร่วมวิจัยได้ทำการลงพื้นที่สำรวจความต้องการในการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของตำบลโพธิ์เก้าต้น พบกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านโพธิ์เก้าต้นที่ทำการผลิตสินค้า ได้ทำการวิเคราะห์และเข้ารับฟังปัญหา จากองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการขยะชุมชนและเป็นการต่อยอดผลิตภัณฑ์เดิมจากปีงบประมาณ 2566 จึงมีแนวคิดร่วมกันกับชุมชนและหน่วยงานว่าหากสามารถนำผักตบชวาที่เป็นปัญหาวัชพืช มาสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จักสานในรูปแบบต่างๆ ช่วยในการแก้ปัญหาหน้าเฝ้าเสีย กำจัดวัชพืชในแม่น้ำ ส่งเสริมอาชีพสร้างรายได้ให้กับประชาชนในตำบล ทั้งยังมีตลาดในการรองรับ ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวแล้วอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบกระเป๋าจากผักตบชวาของชุมชน ตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน ตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินโครงการ

กลุ่มประชาชนในเขตชุมชนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จำนวน 20 คน และนักศึกษาจำนวน 4 คน เข้าร่วมโครงการ ช่วยทำหน้าที่รับลงทะเบียน จัดเตรียมอาหารว่าง น้ำดื่ม และอาหารกลางวัน ให้คำแนะนำการทำการตลาดเบื้องต้นสำหรับชุมชน โดยใช้ห้องประชุม องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น เป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรม

ระยะเวลาดำเนินโครงการ

มีนาคม - กรกฎาคม 2567

วิธีดำเนินโครงการ

ขั้นตอนที่ 1

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชนเกี่ยวกับการออกแบบกระเป๋าและพัฒนาผลิตภัณฑ์จาก ผักตบชวา รวมทั้งการจัดจำหน่ายสินค้าที่ได้จากการผลิต ของชุมชนโพธิ์เก้าต้น ตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยทำศึกษาความต้องการของชุมชน การสำรวจราคาต้นทุนของการผลิต และการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา

2. ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา โดยมีการสำรวจและประเมินราคา ของผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐานตลาดในปัจจุบัน ทำการสำรวจและหาเส้นทางการจำหน่าย

3. ประชาสัมพันธ์ กลุ่มประชาชนในพื้นที่เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานและรวบรวมข้อมูล พื้นฐานเพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 2

4. นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป่าจากผักตบชวาที่พร้อมจัดทำสินค้าที่มีการสอดแทรกเอกลักษณ์ของชุมชนตำบลโพธิ์เก้าต้น

5. ออกแบบโครงสร้างต้นแบบให้แก่ผลิตภัณฑ์กระเป่าจากผักตบชวา ของชุมชนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ให้มีความเหมาะสม สวยงาม

ขั้นตอนที่ 3

6. ผลิตต้นแบบของผลิตภัณฑ์กระเป่าจากผักตบชวา จำนวน 1 แบบ แล้วนำไปสำรวจและทำประชาพิจารณ์จากกลุ่มผู้ผลิตและผู้จำหน่ายพร้อมทั้งสอบถามประชาชนเพื่อประเมินความพึงพอใจ ความสนใจ ที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา

7. อบรมความรู้เรื่องการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายทั้งระบบออฟไลน์และออนไลน์

ขั้นตอนที่ 4

8. ผลิตตัวผลิตภัณฑ์ต้นแบบ เพื่อยกระดับมาตรฐานสินค้าโดยการทำให้เผยแพร่

9. ประชุม สรุปผลการดำเนินโครงการ พร้อมทั้งมอบ เทคนิค รูปแบบ วิธีผลิต สินค้าที่ออกแบบเสร็จ ให้ประชาชน ชุมชนกลุ่มเป้าหมาย

การบูรณาการกับการเรียนการสอนและวิจัย

มีการบูรณาการในรายวิชาการจัดการช่องทางการตลาดแบบบูรณาการ และบูรณาการกับการวิจัยด้านตลาดสมัยใหม่

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ

ผลผลิต (Output)

1. ได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป่าจากผักตบชวา ของชุมชนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

2. ผู้เข้าร่วมอบรมได้ความรู้และเทคนิคเกี่ยวกับการทำกระเป่าจากผักตบชวา

ผลลัพธ์ (Outcome)

ด้านเศรษฐกิจ สร้างอาชีพและรายได้แก่คนในชุมชนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ด้านสังคม ชุมชน/กลุ่มมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ร่วมกัน

ด้านวิชาการ การนำองค์ความรู้ตามศาสตร์ต่าง ๆ ร่วมกับท้องถิ่น ก่อให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ ร่วมกันและบูรณาการพร้อมทั้งมีการเผยแพร่องค์ความรู้ต่างๆ

ด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชน/กลุ่มมีความรู้เรื่องการทำจิตวิถีพีชในชุมชนให้เกิดประโยชน์และสร้างรายได้

ด้านนโยบาย ได้แนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนรากฐานความต้องการของชุมชน

ผลกระทบจากโครงการ (Impact)

ด้านเศรษฐกิจ มีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา

ด้านสังคม นำความรู้ที่ได้จากการวิจัย ไปสนับสนุนการผลิตและจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ตามเป้าหมายในพื้นที่ให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือ และพัฒนานวัตกรรมในการสร้างกลไกทางการตลาด และสามารถเผยแพร่องค์ความรู้ เผยแพร่ไปสู่กลุ่มตลาดอื่นๆ เพื่อเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจให้ขยายกว้างขึ้น และต่อยอดต่อไป

ด้านวิชาการ มีผลิตภัณฑ์ที่บ่งบอกถึงความอัตลักษณ์ของชุมชนโพธิ์เก้าต้น

ด้านสิ่งแวดล้อม ลดปริมาณขยะจากเศษวัสดุพืช (ผักตบชวา) ลดปริมาณคาร์บอนจากการเผาไหม้

การนำไปใช้ประโยชน์และการสร้างรายได้

1. กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี/ชุมชนตำบลโพธิ์เก้าต้น ได้รูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากผักตบชวาที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่ช่วยส่งเสริมรายได้ให้กลุ่มและชุมชน

2. องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น ให้ความสำคัญและมีแนวทางในการสนับสนุนรายได้ให้แก่ ชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนจากการจำหน่ายสินค้า

3. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้ผลงานเชิงวิชาการและการบริการสังคม โดยใช้พัฒนา ท้องถิ่นตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

จากการพัฒนารูปแบบกระเป๋าจากผักตบชวาของชุมชนโพธิ์เก้าต้น ตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณ 5 % จากยอดขาย รายได้ที่เกิดขึ้นเกิดจากการมีผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้นของชุมชน และมีการเข้าถึงลูกค้าใหม่เพิ่มมากขึ้นและมีช่องทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น ในการจำหน่ายสินค้าของชุมชน

สรรพคุณ

